

LEGALNY POBYT I PRACA OSÓB Z DOŚWIADCZENIEM MIGRACJI

Każda osoba mieszkająca w Polsce musi posiadać dokument, który potwierdza jej tożsamość. Dziecko cudzoziemców dziedziczy obywatelstwo po rodzicach i jest rejestrowane w urzędzie stanu cywilnego. Osoby, które przekraczają granice Polski, muszą posiadać ważne dokumenty dla siebie i dzieci.

W zależności od tego, z jakiego kraju przyjeżdża dana osoba, w jakim celu i jakie są przyczyny jej wyjazdu, możemy mówić o 3 głównych grupach, które występują w Polsce:

- Obywatele i obywatelki Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz członkowie rodzin¹, a także obywatele i obywatelki Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej.
- Osoby z tzw. krajów trzecich, czyli nie będących członkami Unii Europejskiej (ta grupa dzieli się na kraje, z którymi Polska podpisała umowy dwustronne i kraje, z którymi nie mamy takich umów).
- Osoby wnoszące o ochronę międzynarodową.

Zasady pobytu migrantów i migrantek w Polsce reguluje Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach. To ponad 400-stronicowy dokument, do którego odsyłamy osoby szczególnie zainteresowane tematem. Naszym celem jest zaadresowanie najważniejszych kwestii.

OBYWATELE I OBYWATELKI UNII EUROPEJSKIEJ

1.

Każda osoba pochodząca z któregoś z 21 krajów członkowskich UE może przebywać w Polsce **do 3 miesięcy** na podstawie paszportu lub innego dokumentu tożsamości. Członek rodziny niebędący obywatelem UE musi posiadać ważny dokument podróży oraz wizę (jeżeli Polska nie zawarła umowy o całkowitym lub częściowym zniesieniu obowiązku wizowego – zależy to od kraju pochodzenia takiej osoby).

2.

Co do zasady jeżeli ktoś chce przebywać w Polsce powyżej 3 miesięcy, powinien posiadać wystarczające środki finansowe na utrzymanie siebie i ewentualnych członków rodziny oraz mieć ubezpieczenie zdrowotne. Dotyczy to osób chcących studiować w Polsce, natomiast nie dotyczy tych, które mają męża/żonę z polskim obywatelstwem. Osoby te mają obowiązek zarejestrować się w urzędzie wojewódzkim, gdzie otrzymują kartę pobytu, a po nieprzerwanym pobycie na terytorium Polski mogą ubiegać się o kartę stałego pobytu.

3.

Prawo głosu w wyborach lokalnych²: obywatele i obywatelki UE mają bierne i czynne prawo wyborcze w wyborach samorządowych w myśl zasady, że wszystkie osoby członkowskie wspólnoty powinny mieć wpływ na to, jak wyglądają ich małe ojczyzny. Jednocześnie np. obywatele i obywatelki Ukrainy, mieszkający i mieszkające w Polsce od wielu lat, takiego prawa nie posiadają.

OSOBY Z TZW. KRAJÓW TRZECICH (SPOZA UE)

1. Migranci i migrantki chcący wjechać do naszego kraju muszą posiadać wizę krajową lub być na liście państw, z których wjazd możliwy jest na podstawie paszportu³.
2. Osoby, które przebywają w Polsce dłużej niż 3 miesiące, mogą tu przebywać na podstawie:
 - pobytu czasowego;
 - stałego pobytu;
 - zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego UE.
3. Aby pracować, osoby te muszą posiadać odpowiednie dokumenty – legalny pobyt nie oznacza możliwości podjęcia legalnej pracy.

[1] <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20061441043/U/D20061043Lj.pdf> [dostęp: 17.11.2023 roku]

[2] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l23026&from=IT> [dostęp: 17.11.2023 roku]

[3] <https://www.gov.pl/web/gruzja/lista-panstw-ktorych-obywatele-moga-podrozowac-do-polski-bez-wiz> [dostęp: 17.11.2023 roku]

4. Istnieje grupa 5 państw, których obywatele i obywatelki mogą pracować na podstawie oświadczenia składanego przez pracodawcę do powiatowego urzędu pracy. Dotyczy to osób z Ukrainy, Białorusi, Mołdawii, Armenii, Gruzji.
5. Karta Polaka – dokument potwierdzający przynależność do narodu polskiego. Osoby, które o nią wnioskuje, muszą znać język polski oraz wykazać się przywiązaniem do tradycji i kultury polskiej. Karta ta nie legalizuje pobytu w Polsce, ale daje szereg możliwości np. zwalnia z konieczności posiadania zezwolenia na pracę.
6. Znajomość języka polskiego wymagana jest przy składaniu wniosku o pobyt stały, status rezydenta długoterminowego oraz obywatelstwo. Migranci/migrantki muszą zdać egzamin certyfikowany, chyba że ukończyli/ukończyły studia wyższe, szkołę ponadgimnazjalną lub szkołę ponadpodstawową.
7. Wszelkie sprawy związane z legalizacją pobytu są odpłatne. Znoszone są opłaty dla osób, którym przyznano ochronę międzynarodową.
8. Najważniejsze wyzwania migrantów i migrantek:
 - Osoby starające się o pobyt czasowy (czyli większość migrantów/migrantek) na podstawie pracy u konkretnego pracodawcy (lub mające już decyzję o jego przyznaniu) muszą pamiętać o tym, aby było to legalne (proces często wiąże się z wydłużonym czasem oczekiwania na decyzję oraz dodatkowymi płatnościami).
 - Oczekiwanie na decyzję z urzędu wojewódzkiego trwa kilka/kilkanaście miesięcy. Trzeba być na miejscu, aby mieć możliwość odpowiedzi na pismo w wyznaczonym terminie. Z drugiej strony zdarza się, że urząd przez kilkanaście miesięcy nie podejmuje żadnych czynności w sprawie. Dodatkowo wyjazd w trakcie procedury wiąże się z ryzykiem braku możliwości ponownego wjazdu lub koniecznością rozpoczęcia procedury od nowa.

OSOBY WNIOSKUJĄCE O OCHRONĘ MIĘDZYNARODOWĄ (STATUS UCHODźCY LUB OCHRONĘ UZUPEŁNIAJĄCĄ)

O **ochronę międzynarodową** mogą ubiegać się osoby, które obawiają się prześladowań w swoim kraju z powodu: rasy, religii, narodowości, przekonań politycznych lub przynależności do określonej grupy społecznej. Na czas rozpatrywania wniosku znajdują się one pod opieką urzędu do spraw cudzoziemców. Mogą mieszkać w jednym z 11 ośrodków dla cudzoziemców, gdzie mają zapewnione żywienia, pomoc pieniężną na zakup środków higienicznych (20 zł/mc), kieszonkowe (50 zł/mc), jednorazową pomoc pieniężną na zakup odzieży i obuwia (140 zł) oraz ekwiwalent pieniężny na wyżywienie dla dzieci (11 zł dziennie)⁴.

Osoby te nie mogą pracować przez pierwsze 6 miesięcy pobytu. Zabierany jest im również paszport, a w zamian tego wydawane jest Tymczasowe Zaświadczenie Tożsamości Cudzoziemca.

Osoby, które otrzymują pozytywną decyzję (status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą), posiadają takie same prawa jak obywatele polscy, poza kilkoma wyjątkami (np. możliwością głosowania w wyborach na każdym szczeblu).

Ochrona czasowa/tymczasowa⁵ – obecnie stosowana względem osób, które przyjechały z Ukrainy po 23.02.2023 roku, a nie są obywatelami/obywatelkami Ukrainy lub mężem/żoną obywatela/obywatelki. Mowa głównie o osobach, które mieszkały w Ukrainie, bo uzyskały w niej ochronę międzynarodową lub miały kartę stałego pobytu. (głównie osoby mające ochronę międzynarodową lub pobyt stały).

Obywatele i obywatelki Ukrainy, których przyjazd do Polski miał miejsce od 24.02.2023 roku, są również objęci i objęte ochroną czasową, ale wszelkie kwestie związane z ich pobylem (np. opieka medyczna, edukacja, dostęp do rynku pracy i pomoc społeczna) reguluje specjalna ustawa⁶.

[4] <https://www.gov.pl/web/udsc/rodzaje-przyznawanej-pomocy> [dostęp: 17.11.2023 roku]

[5] <https://www.gov.pl/web/ochrona/dla-kogo> [dostęp: 17.11.2023 roku]

[6] Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (sejm.gov.pl): <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220000583> [dostęp: 17.11.2023 roku]